

Հայաստանի
ՔՀԿ-ների
Հակակոռուպցիոն
Կոալիցիա

ՏԵՂԵԿԱՆՔ
ՀԱԿԱԿՈՌՈՒՊՑԻՈՆ ԻՆՍՏԻՏՈՒՑԻՈՆԱԼ ՀԱՄԱԿԱՐԳԻ ՆԵՐԴՐՄԱՆ
ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՔՀԿ-ՆԵՐԻ ՀԱԿԱԿՈՌՈՒՊՑԻՈՆ ԿՈԱԼԻՑԻԱ
ԻՐԱՎԱԲԱՆՆԵՐԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱՍՈՑԻԱՑԻԱ

Երևան

Օգոստոս, 2019թ.

Տեղեկանք

Հակակոռուպցիոն ինստիտուցիոնալ համակարգի ներդրման վերաբերյալ

2019 թվականի հունիսի 10-ին ՀՀ արդարադատության նախարարությունը իրավական ակտերի նախագծերի հրապարակման միասնական e-draft.am կայքում հրապարակել է «ՀՀ հակակոռուպցիոն ռազմավարության (այսուհետ՝ Ռազմավարությունը) և դրա իրականացման 2019-2022 թվականների միջոցառումների ծրագրի (այսուհետ՝ Միջոցառումների ծրագիր)» նախագծի լրամշակված տարբերակը (երկուսը միասին այսուհետ՝ Լրամշակված նախագիծ), որով Կառավարությունը նախատեսում է Հայաստանում ունենալ ապակենտրոնացված հակակոռուպցիոն համակարգ: Լրամշակված նախագծով նախատեսվում է ստեղծել Հակակոռուպցիոն կոմիտե, որը զբաղվելու կոռուպցիոն գործերի քննությամբ: Ըստ էության, այս դեպքում Հայաստանում շարունակելու գործել ապակենտրոնացված համակարգ, և կոռուպցիայի դեմ պայքարը պայքարը իրականացվելու է չորս հետևյալ մարմինների կողմից՝ *Հակակոռուպցիոն կոմիտե, Կոռուպցիայի կանխարգելման հանձնաժողով, ՀՀ արդարադատության նախարարություն՝ հակակոռուպցիոն քաղաքականությունների մշակման և իրականացման մասով, Հակակոռուպցիոն քաղաքականության խորհուրդ՝ խորհրդակցական մարմին:*

Պետք է նշել, որ կենտրոնացված հակակոռուպցիոն ինստիտուցիոնալ համակարգը՝ **հանձինս Կոռուպցիայի դեմ պայքարի մասնագիտացված, անկախ ունիվերսալ մարմնի (հետագա տեքստում նաև՝ ունիվերսալ մարմին),** հնարավորություն է ընձեռում կոռուպցիայի դեմ պայքարի **ապակենտրոնացված մոդելից** անցում կատարելու **կենտրոնացված մոդելի:** Փորձը ցույց է տալիս, որ, հակակոռուպցիոն երկու և ավելի մարմինների փոխարեն, մեկ միասնական մոդելի ընտրությունը **բարձրացնում է հակակոռուպցիոն մարմնի գործունեության արդյունավետությունը, համակարգվածությունը ու ներքին համագործակցության մակարդակը, տնտեսվում են պետության կողմից հատկացվող ֆինանսական ռեսուրսները, բացառվում է տարբեր մարմինների կողմից նույն գործառույթը իրականացնելու պրակտիկան:** Չեզոքանում է **գերատեսչական շահերի ռիսկը,** նվազում են շահերի բախման իրավիճակները և միջգերատեսչական անառողջ մրցակցությունը:

Արդյունքում ունենում ենք մի մարմին, որը ֆունկցիոնալ առումով, օժտված է լինում ոչ միայն հակակոռուպցիոն պայքար մղելու այնպիսի կարևորագույն գործիքներով, ինչպիսիք են՝ **հակակոռուպցիոն կրթության, կանխարգելման և իրավապահ գործառույթները,** այլև այդ մարմինը ամբողջական պատասխանատվություն է կրում կոռուպցիայի դեմ պայքարում գրանցված արդյունքների համար: Հարկ ենք համարում նաև նշել, որ միջազգային

պրակտիկայում ընդունված է, որ **ունիվերսալ մարմինն** ինքն է մշակում իր գործունեության ծրագիրը և ձեռնամուխ լինում այդ ծրագրի իրականացմանը:

Վերը նշվածը առավել շոշափելի դարձնելու նպատակով, ստորև ներկայացնում ենք կենտրոնացված և ապակենտրոնացված **հակակոռուպցիոն ինստիտուցիոնալ համակարգերի թերություններն ու առավելությունները, ինչպես նաև ընդհանուր չափանիշները, որոնք պետք է կիրառվեն հակակոռուպցիոն մարմնի նկատմամբ՝ անկախ մոդելի ընտրությունից:**

Ա) Ի՞նչ առավելություններ ունի կենտրոնացված հակակոռուպցիոն ինստիտուցիոնալ համակարգը.

1. **Մեկ միասնական պատասխանատու մարմնի առկայություն:** Կենտրոնացված՝ մեկ միասնական ունիվերսալ մարմինը պատասխանատու կլինի և կհամակարգի Հայաստանում հակակոռուպցիոն գործուղություններն ու միջոցառումները, որը կոյուրացնի հակակոռուպցիոն մարմնի՝ 3 ուղղություններով (կանխարգելում, կրթություն, իրավապահ) գործող ստորաբաժանումների միջև տեղեկությունների փոխանակումը, առողջ համագործակցությունը և միասնական նպատակի իրագործմանը հասնելու գործընթացը: Սա մարմնի համար կստեղծի արդյունավետ գործելու միջավայր, ինչպես նաև հնարավորություն կընձեռի մարմնին՝ գնահատել և վերլուծել Հայաստանում տիրող հակակոռուպցիոն իրական վիճակը՝ ըստ 3 ուղղությունների: Այսպիսով, կենտրոնացված մարմինը նպաստում է կոռուպցիայի դեմ պայքարի ուղղությունների **համակարգայնությունն ու միասնականությունը՝ վերացնելով պետական մարմինների գործառնության իրավասությունները՝ տարբեր տիրույթներում:**

2. **Պետական ռեսուրսների, այդ թվում ֆինանսների արդյունավետ ծախսում և գործառնությունների կրկնողության բացառում:** Կենտրոնացված համակարգի դեպքում կլինայվեն հատկացված պետական, այդ թվում ֆինանսական ռեսուրսները և կբացառվի գործառնությունների կրկնությունը տարբեր պետական մարմինների կողմից: Այսպես, ունիվերսալ մարմինը իր գործունեությունն իրականացնելիս առաջնորդվում է հատկացվող **ֆինանսական միջոցների արդյունավետ տնօրինման սկզբունքով:** Մարմնի ֆինանսական անկախությունն ապահովելու նպատակով պետական բյուջեի հատուկ տողով մարմնին ֆինանսական միջոցներ են հատկացվում: Միասնական մարմին ունենալու դեպքում կբացառվի **ֆինանսական միջոցների ծախսումը նույն գործառնությունների իրականացման համար՝ տարբեր պետական մարմինների կողմից:**

Օրինակի համար նշենք, որ յուրաքանչյուր պետական մարմին իր գործունեության արդյունավետության ապահովման համար ունենում է առնվազն հետևյալ վարչությունները. մարդկային ռեսուրսների կառավարման, ֆինանսական և հաշվապահական հաշվառման, տեղեկատվության և հասարակայնության հետ կապերի, արտաքին կապերի, ներքին աուդիտի, տեղեկատվական տեխնոլոգիաների և կապի հատուկ համակարգերի, քաղաքացիների ընդունելության և դիմումների քննարկման և այլն, ինչպես նաև պետական գույք, հանրային միջոցներ, որոնց համար պետական բյուջեից տարեկան կտրվածքով հատկացվում են ֆինանսական միջոցներ և պետական գույք: Ստացվում է, որ կոռուպցիայի դեմ պայքարի ապակենտրոնացված համակարգ ունենալու ունենալու պարագայում հիշյալ վարչությունները կատարելու են նույնանման գործառույթներ, և նրանց տրամադրվելու է պետական գույք ու հանրային միջոցներ:

Հարկ ենք համարում նշել, որ կառավարությունը պետական կառավարման համակարգն օպտիմալացնելու, կրկնվող գործառույթները բացառելու, պետական կառավարման համակարգի մարմիններին հատկացվող պետական միջոցների օգտագործումը արդյունավետ դարձնելու քաղաքականություն է վարում, հետևաբար, կենտրոնացված համակարգի դեպքում կապահովվի կառավարության որդեղրած քաղաքականությունը:

3. **Կենտրոնացված համակարգի երեք թևերի միջև անատող մրցակցության բառացում և միջգերատեսչական շահերի կառավարում:** Կենտրոնացված համակարգի դեպքում չեզոքանում է համակարգի երեք թևերի (կանխարգելիչ, կրթություն և իրավապահ) միջև անատող մրցակցությունը, սրանով պայմանավորված չեզոքանում է նաև կոռուպցիայի դեմ պայքար իրականացնող մարմինների միջև միջգերատեսչական անատող մրցակցությունը և գերատեսչական շահերի ռիսկը, նվազում են շահերի բախման իրավիճակները:
4. **Հակակոռուպցիոն մարմինների գործունեության վերաբերյալ շփոթության բացառում հանրության շրջանում:** Ապակենտրոնացված համակարգի դեպքում, Հայաստանում 4 հակակոռուպցիոն մարմիններ (*ըստ Ռազմավարության նախագծի՝ Հայաստանում գործելու են հետևյալ չորս հակակոռուպցիոն մարմինները. Հակակոռուպցիոն կոմիտե, Կոռուպցիայի կանխարգելման հանձնաժողով, ՀՀ արդարադատության նախարարություն՝ հակակոռուպցիոն քաղաքականությունների մշակման և իրականացման մասով, Հակակոռուպցիոն քաղաքականության*

խորհուրդ`խորհրդակցական մարմին) գործելու պարագայում, հանրության մոտ բարձր կլինի շփոթության աստիճանը, թե կոնկրետ կոռուպցիոն կամ շահերի շահման կամ այլ` իրավախախտ գործողությունների դեպքում, ո՞ր մարմինն պետք է դիմել: Ավելին, ներկայումս, հանրությունը տեղեկանալով, որ օրինակ` Հակակոռուպցիոն քաղաքականության խորհուրդը ղեկավարում է ՀՀ վարչապետը, վերջինս կոռուպցիայի դեմ պայքարի բոլոր մարմինները նույնացնում է վարչապետի հետ և կոռուպցիոն բնույթի ցանկացած հարցով դիմում է վարչապետին:

Բ) Ի՞նչ թերություններ ունի կառավարության կողմից առաջարկվող ապակենտրոնացված հակակոռուպցիոն ինստիտուցիոնալ համակարգը.

- 1. Երաշխավորված չէ այդ մարմինների փաստացի անկախությունը:** Կոռուպցիայի դեմ ինստիտուցիոնալ պայքարի արդյունավետությունը պահանջում է, որ այդ պայքարը ընթանա **իրավունքի գերակայության միջավայրում և ապահովված լինի կայուն սահմանադրաիրավական հիմքով:** Վերոնշյալ մարմինները (մասնավորապես` Կոռուպցիայի կանխարգելման հանձնաժողովը (ԿԿՀ), Ռազմավարությամբ նախատեսված նոր ստեղծելիք Հակակոռուպցիոն կոմիտեն) չեն դասվում Սահմանադրությամբ նախատեսված անկախ մարմինների շարքին, այսինքն սահմանադրաիրավական կարգավորումների համատեքստում չի երաշխավորվում այդ մարմինների անկախությունը: Ինչ վերաբերում է օրենսդրական կարգավորումներով երաշխիքներ ունենալուն, ապա պետք է նշենք, որ թեև կարգավորող օրենքով և Ռազմավարությամբ երաշխավորված է այդ մարմինների անկախ և ինքնավար լինելը, սակայն փաստացի այն չի գործում: Որպես ցայտուն օրինակ, կարող ենք բերել հատուկ քննչական ծառայության պետի հրաժարական տալը` երկրում տեղի ունեցող վերջին քաղաքական գործընթացների արդյունքում, այն դեպքում, երբ «Հանրային ծառայության մասին» օրենքի առումով այդ պաշտոնը ինքնավար պաշտոն է և այն զբաղեցնող անձն իր պաշտոնավարման ժամանակահատվածում չի փոփոխվում` քաղաքական ուժերի հարաբերակցության փոփոխության դեպքում: Անկախության երաշխիքի` վտանգի տակ լինելու մեկ այլ ցայտուն օրինակ է ՀՀ ազգային ժողովի նախագահ Արարատ Միրզոյանի կողմից հեղինակած «Կոռուպցիայի կանխարգելման հանձնաժողովի մասին» օրենքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին ՀՀ օրենքի նախագիծը,¹ որի

¹ «Կոռուպցիայի կանխարգելման հանձնաժողովի մասին» օրենքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին ՀՀ օրենքի նախագծին կարող էք ծանոթանալ հետևյալ հղմամբ.

ընդունման պարագայում առանց որևէ իրավական հիմնավորումների վերացվելու է մրցութային խորհուրդը: Օրենսդրի կողմից խորհրդի նախատեսումը ինքնանպատակ չէր. այս մարմինը պետք է ապահովի հանձնաժողովի անդամների նշանակման այնպիսի գործընթաց, որն ապահովում է **անդամների ապաքաղաքական դիրքորոշումը, անկողմնակալությունը, չեզոքությունը, բարեխղճությունն ու իրավասությունը:** Մա նաև **բխում է** հակակոռուպցիոն գործակալությունների գործունեության սկզբունքների մասին 2012 թվականի **Ջակարտայի սկզբունքներից** (այսուհետ՝ Ջակարտայի սկզբունքներ)² : Այնուհետև, օրենքի նախագծով նախատեսվում է որ Հանձնաժողովի անդամի թեկնածուներից 5-ից 3-ին առաջադրում է իշխող ուժը՝ 1-ը Կառավարության կողմից և 2-ը՝ ԱԺ կառավարող խմբակցության կողմից: Ավելին, եթե ԱԺ ընդդիմադիր խմբակցությունները չկարողանան համախոհությամբ ներկայացնել թեկնածու, այդ անդամին ևս առաջադրում է իշխող ուժը՝ ի դեմս ԱԺ կառավարող խմբակցության: Վերջին՝ 5-րդ թեկնածուին էլ առաջադրում է ԲԴԽ-ն: Արդյունքում կստացվի, որ 5 անդամներից 4-ից նշանակում է իշխող ուժը: Նման իրավակարգավորումների պարագայում, անշուշտ, **անկախության երաշխիքները լուրջ կասկածի տակ են դրվում:**

- 2. Երաշխավորված չէ հաշվետվողականություն սկզբունքը:** Անկախ նրանից, թե ինչ տեսակի մարմին է և ինչպիսի ինստիտուցիոնալ պատկանելիություն ունի, հակակոռուպցիոն յուրաքանչյուր մարմին պետք է ինտեգրված լինի գալիչների և հակակշիռների համակարգում՝ **ժողովրդավարական կառավարում ապահովելու համար:** Ջակարտայի սկզբունքներից է **ներքին և արտաքին հաշվետվողականությունը**, հանրային հաղորդակցությունը և ներգրավվածությունը: Թեև **Հանձնաժողովի** գործունեությունը կարգավորող օրենքում խոսք է գնում հանրային և խորհրդարանական վերահսկողության մասին, սակայն այդ մարմնի գործունեությունը կարգավորող օրենքով չունի մասնագիտացված քաղաքացիական հասարակության կազմակերպությունների կողմից վերահսկողություն իրականացնելու ռեալ մեխանիզմ՝ **հասարակական վերասկողության իրականացման խորհուրդ:** Ռազմավարությամբ նախատեսված **Հակակոռուպցիոն կոմիտեի** դեպքում, առհասարակ, **հանրային հաշվետվողականության վերաբերյալ դրույթ առկա չէ:** Կոմիտեն հաշվետու է լինելու միայն Վարչապետին և խորհրդարանին, որոնց կարգավորումների վերաբերյալ իրավական կարծիք հնարավոր կլինի հայտնել օրենքի նախագծի առկայության դեպքում:

<http://www.parliament.am/drafts.php?sel=showdraft&DraftID=10588&Reading=0&fbclid=IwAR1tTsQZRZO76ri8iuwmW-nLW54f6zXZD3YIEKQyP5kjeobb-zP44pXVbes>:

² <https://armla.am/wp-content/uploads/2019/01/Jakarta-statement-2012.pdf>

3. Երաշխավորված չէ մարդկային ռեսուրսների հանդեպ իրավասություն ունենալու և արդյունավետ կառավարում իրականացնելու սկզբունքները՝ այդպիսի ռեսուրսների հավաքագրման պարզ և թափանցիկ ընթացակարգերի ներդնելու, աշխատանքից ազատելու տեսանկյուններից: Ջակարտայի սկզբունքների համաձայն՝ հակակոռուպցիոն մարմինների ղեկավարները պետք է նշանակվեն մի գործընթացի միջոցով, որն ապահովում է նրանց ապաքաղաքական դիրքորոշումը, անկողմնակալությունը, չեզոքությունը, բարեխղճությունն ու իրավասությունը: Նույն սկզբունքների համաձայն՝ աշխատանքից հեռացումը նույնպես պետք է իրականացվի միայն իրավականորեն հաստատված ընթացակարգով, որը հավասարազոր է օրենքով պաշտպանված անկախ իրավասու մարմնի, ինչպես՝ Գլխավոր դատավորի պաշտոնազրկման ընթացակարգին: (Հայաստանի պարագայում՝ վճարեկ դատարանի նախագահը և նրա պաշտոնազրկման ընթացակարգը): Ապակենտրոնացված մարմինների պարագայում վերոնշյալ սկզբունքները չեն պահպանվելու, քանի որ տարբեր մարմինների պարագայում կիրառելի են տարբեր իրավական գործընթացներ:

Այսպես, Հանձնաժողովի անդամի լիազորությունների դադարմանն ու դադարեցման կարգավորումները, որոնք սահմանված են «Կոռուպցիայի կանխարգելման հանձնաժողովի մասին» օրենքով, չեն համապատասխանում վերը նշված սկզբունքներին: Օրինակ՝ Հանձնաժողովի անդամի լիազորությունները վաղաժամկետ դադարեցնում է Հանձնաժողովը: Ավելին, եթե Ազգային ժողովի ընդունի «Կոռուպցիայի կանխարգելման հանձնաժողովի մասին» օրենքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին ՀՀ օրենքի նախագիծը, Հանձնաժողովի անդամների ընտրության և լիազորությունների դադարեցման գործընթացները կկրեն խիստ քաղաքականացված բնույթ, և կհակասեն Ջակարտայի հայտնի սկզբունքներին:

4. Երաշխավորված չէ այդ մարմինների համար հատկացվող ֆինանսական միջոցների արդյունավետ տնօրինման սկզբունքը: Ապակենտրոնացված ինստիտուցիոնալ համակարգում ընդգրկված մարմինների գործունեության համար ֆինանսական միջոցները հատկացվելու են յուրաքանչյուր տարվա պետական բյուջեից, ինչը նշանակում է, որ ծախսատարության առումով կոռուպցիայի դեմ պայքարող մի քանի մարմիններ ունենալը շատ ավելի թանկ է արժենալու պետության համար: Այս դեպքում կրկնվելու են գործառույթները, որոնք տարբեր մարմինների կողմից իրականացնելու համար հատկացվելու է պետական գույք և հանրային միջոցներ: Այս մասին անդրադարձ կատարվել է նաև կենտրոնացված մարմնի առավելությունների շարքում՝ «Պետական ռեսուրսների, այդ թվում ֆինանսների խնայում և գործառույթների կրկնողության

բացառում» կետի ներքո: Հարկ ենք համարում նշել, որ ներկայիս կառավարությունը պետական կառավարման համակարգն օպտիմալացնելու, կրկնվող գործառույթները բացառելու, պետական կառավարման համակարգի մարմիններին հասկացվող պետական միջոցների օգտագործումը արդյունավետ դարձնելու քաղաքականություն է վարում, հետևաբար, հակակոռուպցիոն ինստիտուցիոնալ ապակենտրոնացված համակարգի ներդրումն ուղղակիորեն հակասում է տարվող քաղաքականությանը:

5. Ստվերային համակարգում ունենալու վտանգ: Ապակենտրոնացված համակարգի՝ երկու առանձին հակակոռուպցիոն մարմինների առկայության դեպքում առկա է այդ մարմինների **ստվերային համակարգում ունենալու վտանգ:** Ընդ որում, պետք է նկատի ունենալ, որ, այսպես թե այնպես, երկու առանձին մարմինների առկայության դեպքում համակարգման կարիք է լինելու: Եվ այս տեսանկյունից, թերևս, առկա իրավակարգավորումները կարող են առաջացնել ստվերային համակարգման վտանգ:

6. Երաշխավորված չէ բարեղծությունը: Օրենսդրությամբ և ռազմավարությամբ երաշխավորված չէ **բարեղծությունը (հաշվետվողականություն և թափանցիկություն + էթիկա + կոմպետենցիա - կոռուպցիա)**՝ որպես Հանձնաժողովի ու Կոմիտեի ղեկավարների ու աշխատողների պաշտոնի ընտրության-նշանակման կարևորագույն արժեհամակարգային հիմք:

Գ) Համընդհանուր չափանիշներ, որ առաջարկում ենք կիրառել հակակոռուպցիոն ինստիտուցիոնալ մարմնի նկատմամբ՝ անկախ մոդելի ընտրությունից.

1. Անկախություն: Հակակոռուպցիոն մարմնին պետք է օժտել **սահմանադրական անկախությամբ և երաշխիքներով**, այդ թվում նաև **անկախություն՝ քաղաքական ազդեցությունից:** Սահմանադրությամբ պետք է նախատեսել հակակոռուպցիոն ինստիտուցիոնալ մարմնի **հաշվետվողականությունը և թափանցիկությունը**, նախատեսելով 4 մակարդակի **վերահսկողություն. խորհրդարանական, հանրային, դատախազական, «դատական»** («դատական» վերահսկողություն ասելով նկատի ունենք, որ հակակոռուպցիոն մարմնի կողմից դատարան ուղարկված քրեական գործերը քննության են առնվելու հակակոռուպցիոն դատարանի կողմից, և կայացված դատավճիռը կծառայի որպես «վերահսկողության» գործիք՝ գնահատելու մարմնի իրավապահ գործառույթի իրականացումը): Անկախության բարձր երաշխիքներով գործունեության իրականացումը բխում է **Ջակարտայի սկզբունքներից:** Այս պարագայում, կոռուպցիայի դեմ ինստիտուցիոնալ պայքարի արդյունավետությունը գտնվում է բարձր

մակարդակի վրա, քանի որ **մարմնի** անկախությունը անհրաժեշտ է կերաշխավորվի **կայուն սահմանադրաիրավական հիմքով**, իսկ գործունեությունը կիրականացնվի՝ **իրավունքի գերակայության միջավայրում**:

2. **Մարդկային ռեսուրսների հանդեպ իրավասություն ունենալու և արդյունավետ կառավարում իրականացնելու սկզբունքները:** Հակակոռուպցիոն մարմնի ղեկավարը պետք է ընտրվի Ազգային ժողովի կողմից՝ **մրցույթի միջոցով**: **Վերջինս պետք է լիազորված լինի** ինքնուրույնաբար հանդես գալ, մշակել իր գործունեության ծրագիրը, ձեռնամուխ լինի դրա իրականացմանը, օրենքով սահմանված կարգով ձևավորել աշխատակազմ: Ջակարտայի սկզբունքներին համաձայն՝ մարմնի ղեկավարները նշանակվում են մի գործընթացի միջոցով, որն ապահովում է նրա **ապաքաղաքական դիրքորոշումը, անկողմնակալությունը, չեզոքությունը, բարեխղճությունն ու իրավասությունը**, իսկ նրանց աշխատանքից հեռացումը իրականացվում է միայն իրավականորեն հաստատված ընթացակարգով, որը հավասարազոր է օրենքով պաշտպանված անկախ իրավասու մարմնի. ինչպես՝ **Գլխավոր դատավորի պաշտոնազրկման ընթացակարգին: (Հայաստանի պարագայում՝ վճռաբեկ դատարանի նախագահը և նրա պաշտոնազրկման ընթացակարգը)**:
3. **Մասնագիտացված աշխատակազմ:** Հայաստանի ինստիտուցիոնալ մարմնի ղեկավար կազմը և աշխատակազմը պետք է ձևավորվի հստակ սահմանված չափորոշիչների վրա՝ հիմքում ունենալով անձի մասնագիտական փորձառությունը և արհեստավարժությունը, բարեխղճությունը (**Բարեխղճությունը = հաշվետվողականություն և թափանցիկություն + էթիկա + կոմպետենցիա - կոռուպցիա**):
4. **Հակակոռուպցիոն մարմնի ղեկավարների ու աշխատողների անձեռնմխելիությունը:** **Սահմանադրությամբ պետք է երաշխավորվեն հակակոռուպցիոն մարմնի ղեկավարների ու աշխատողների անձեռնմխելիությունը:** Ջակարտայի սկզբունքների համաձայն՝ հակակոռուպցիոն գործակալության ղեկավարները և աշխատողները պետք է անձեռնմխելի լինեն քաղաքացիական և քրեական գործերի հանդեպ իրենց լիազորությունների իրականացման շրջանում իրականացված գործողությունների համար: Հակակոռուպցիոն գործակալության ղեկավարները և աշխատակիցները պետք է պաշտպանված լինեն կեղծ քաղաքացիական և քրեական գործերից:
5. **Ֆինանսական ռեսուրսներ:** 2019-2022թթ. Հակակոռուպցիոն ռազմավարության և դրա իրականացման միջոցառումների ծրագրի, ինչպես նաև Հայաստանում հակակոռուպցիոն մարմնի ստեղծման նպատակով պետք է կատարվի **ֆինանսական**

հաշվարկներ և դրա հիման վրա պետական բյուջեով նախատեսել տարեկան հատկացումներ՝ հաշվի առնելով պետական բյուջեի կարողությունները և թույլատրելիության սահմանները: Պետական բյուջեով նախատեսվելիք ֆինանսական միջոցները **համաչափորեն պետք է հատկացնել հակակոռուպցիոն երեք ուղղությունների զարգացման և դրանց ներքո նախատեսված գործողությունների իրականացման համար**, որոնք են՝ հակակոռուպցիոն կրթություն, կոռուպցիայի կանխարգելում, իրավապահ գործառույթներ:

- 6. Հանրության հետ աշխատանք:** Պետք է մշակվի հակակոռուպցիոն մարմնի կողմից հանրության հետ **ռազմավարական հաղորդակցության պլաններ**, իսկ հանրության հետ աշխատանք տանել **ուղիղ ժողովրդավարական (այդ թվում էլեկտրոնային) գործիքների միջոցով**, այդ թվում ուղիղ շփումների, տարբեր խորհրդածողովների, հանդիպումների, քննարկումների, մամուլի ասուլիսների, կրթական ծրագրերի և այլ միջոցառումների համատեղ կազմակերպում:

Ի հավելումն վերոգրյալի՝ արդյունավետ հակակոռուպցիոն պայքար իրականացնելու տեսանկյունից կարևորվում է նաև մասնագիտացված **հակակոռուպցիոն դատարանի և դատախազությունում միայն կոռուպցիոն հանցագործությունների մեջ մասնագիտացված ստորաբաժանման աշխատակազմի կարողությունների զարգացումը:**